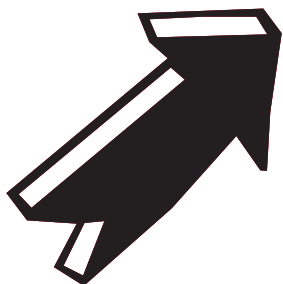

POTRES
NO DELO
ZAPANJ
UJUČE
GENIJA
LNOSTI

DEJVEGERS

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128
office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ENGLLESKOG
Jasmina Glišić i Stanislava Mijić

BOOKA.

Knjiga **019**

Edicija **Zapadno od sunca**

DEJV EGGERS
**POTRESNO DELO
ZAPANJUJUĆE GENIJALNOSTI**

Naslov originala
DAVE EGGERS

**A HEARTBREAKING WORK
OF STAGGERING GENIUS**

Copyright © 2000, 2001, David ("Dave")
K. Eggers

Visina: 180cm; težina: 80kg; oči: plave; kosa: smeđa; šake: bucmastije nego što bi se moglo pretpostaviti;
alergije: samo na ljuto; mesto na skali seksualne orijentacije ako je 1 totalno strejt, a 10 totalno gej:

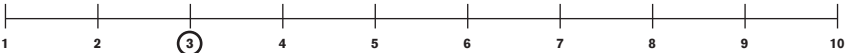
LEKTURA I KOREKTURA
Agencija Tekstogradnja

DIZAJN KORICA I PRELOM
Ivan Benussi

ŠTAMPA
DMD Štamparija

Beograd, 2012.
Prvo izdanje

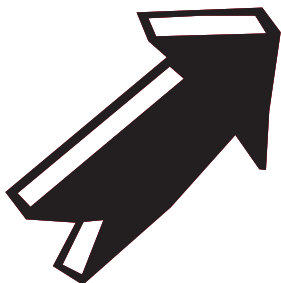
Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

Napomena: ovo delo je fikcija samo u (brojnim) slučajevima kada autor nije mogao da se seti šta su neki od ljudi tačno rekli ili kako su neke stvari izgledale pa je morao da popunjava praznine kako je najbolje umeo. Inače su svi događaji, likovi i dijalozi stvarni i nisu proizvod autorove mašte jer dok je pisao knjigu autor je i nije posedovao i nije mogao ni da zamisli nešto poput izmišljanja priče ili likova – to bi mu bilo jednostavno kao da vozi kola u kostimu klovn – naročito jer je bilo toliko toga da se ispriča o njegovoj istinitoj, tužnoj i inspirativnoj storiji i stvarnim ljudima koje je poznavao, i naravno, toliko preokreta u njegovom uzbuđljivom i kompleksnom umu. Svaka sličnost sa ljudima, živim ili mrtvim, trebalo bi da bude očigledna njima i onima koji ih poznaju, naročito ako je autor bio dovoljno ljubazan da saopšti njihova prava imena, a u nekim slučajevima i brojeve telefona. Svi opisani događaji su se zaista dogodili mada je u pojedinim slučajevima autor sebi davao izvesnu slobodu u vezi sa hronologijom na šta, kao Amerikanac, ima pravo.

POTRES
NO DELO
ZAPANJ
UJUČE
GENIJA
LNOSTI

ROMAN

DEJVEGERS

PREVOD S ENGLESKOG

Jasmina Glišić i Stanislava Mijić

BOOKA.

NIKO TO NIJE TRAŽIO.

Pre svega:
umoran sam.
Iskreno, od srca!
I takođe:
vi ste umorni.
Iskreno, od srca!

PRAVILA I PREDLOZI ZA UŽIVANJE U OVOJ KNJIZI

1. Nema zaista nekog posebnog razloga da se ovaj predgovor čita. On je tu uglavnom zbog autora i zbog onih koji se, pošto završe knjigu, zateknu bez ičeg što bi dalje čitali. Ako ste stvarno pročitali predgovor, a voleli biste da to niste učinili, izvinjavamo se. Trebalo je ranije da vam kažemo.

2. Takođe nije baš neophodno ni da pročitate deo s izrazima zahvalnosti. Mnogi probni čitaoci ove knjige (pogledajte stranicu xiv) predlagali su da se on skрати ili izbaci, što nije prihvaćeno. On nema veze s radnjom knjige, tako da se, kao i u slučaju predgovora, izvinjavamo ako ste i njega već pročitali. Morali smo to da kažemo.

3. Možete, takođe, da preskočite i sadržaj, ako ste u škripcu s vremenom.

4. U stvari, mnogi od vas će možda poželeti da preskoče i veći deo iz sredine knjige, to jest stranice od 223. do 326, koji se bavi životom nekih ljudi u njihovim ranim dvadesetim; te živote je inače vrlo teško učiniti zanimljivim, čak i kad su se činili zanimljivim onima koji su ih u svoje vreme živeli.

5. Istina je i da su prva tri ili četiri poglavlja jedino čime bi neki od vas možda poželeti da se baccu. To vas dovodi do, otprilike, 113. stranice, što je sasvim pristojna dužina, taman koliko jedna pristojna novela. Ta prva četiri poglavlja odnose se na jednu opštu temu, nešto što se dâ savladati, a to se baš ne može reći i za ostatak knjige.

6. Stoga je knjiga donekle neujednačena.

PREDGOVOR OVOM IZDANJU

Mimo sve autorove povike kojekuda, ovo u stvari nije čista dokumentarna proza. Mnogi delovi knjige su romansirani do različitog stepena, iz različitih razloga.

DIJALOG: On je, naravno, skoro u potpunosti rekonstruisan. Dijalog, mada suštinski istinit – osim na mestima na kojima to očigledno nije, na primer kad ljudi iskoče iz svog narativnog prostorno-vremenskog kontinuuma kako bi neumesno raspredali o samoj knjizi – napisan je po sećanju i odražava kako ograničenja autorovog pamćenja tako i nametljivost njegove uobrazilje. Svaka reč i rečenica ponaosob prešle su preko proizvodne trake, sklopljene tako da su: 1) prizvane u sećanje, 2) napisane, 3) ponovo napisane da zvuče preciznije, 4) redigovane da bi se uklopile u narativ (ali tako da se očuva njihova suštinska istinitost), 5) ponovo napisane da bi se autor i drugi likovi pošteđeli neprijatnosti da zvuče onako nemušto kako obično zvuče ili bi zvučali ako bi njihove rečenice, gotovo uvek započete s „druže“ – kao na primer u: „Druže, ona je umrla“ – bile doslovno prenete. Treba napomenuti, međutim, da je u ovoj knjizi izuzetno to što su njeni najnadrealniji dijalozi, poput onog s latinoameričkim tinejdžerima i onog s mučenom Dženom, upravo nešto najživotnije u njoj.

LIKOV I NJIHOVE OSOBINE. Autor je, mada mrzi to da radi, morao da promeni nekoliko imena i da još dodatno kamuflira likove čija je imena izmenio. Prvi primer je lik po imenu Džon, čije pravo ime, naravno, nije Džon, jer stvarni Džon nije želeo da neki mračni delovi njegovog života budu zabeleženi, mada – kad je pročitao rukopis – nije imao

primedbi ni na dela ni na reči onog drugog. To je naročito važilo za likove koji su manje bili direktan otisak, a više amalgam. Što Džon zapravo jeste. E sad, da bi Džon funkcionisao i proizvodio upotrebljiv narativ, izmene na njemu prouzrokovale su neku vrstu domino efekta, učinivši neophodnim i izmene nekih drugih fikcionalizovanih delova priče. Evo nekih. U stvarnom životu, Meredith Vajs, koja je stvarna osoba, ne poznaje Džona baš tako dobro. Osoba koja je u stvarnom životu bila njegov posrednik nije Meredith, već jedna druga ličnost, čije bi prisustvo odalo vezu i zapravo odalo jadnog Džona, što nismo mogli da dopustimo. Stoga je autor pozvao Meredith.

– Zdravo.

– Zdravo.

– Čuj, da li bi ti smetalo da uradiš [to i to] i da kažeš [to i to], što u stvarnom životu nisi uradila ni rekla?

– Ne, ni najmanje.

I to je bilo to. Treba ipak napomenuti da u glavnoj Meredithinoj sceni, u petom poglavlju, ništa nije izmišljeno. Možete da je pitate. Ona živi u južnoj Kaliforniji.

Što se ostalih ličnosti tiče, promene njihovih imena opisane su u samom tekstu. Idemo dalje.

MESTO I VREME: Prvo, bilo je nekoliko zamena lokacija. U petom poglavlju bile su, konkretno, dve zamene. Razgovor s Dženom, u kome joj narator kaže kako je Tofe pucao iz pištolja u školi i zatim nestao, nije se dogodio te noći na toj lokaciji, već se zbio na zadnjem sedištu automobila koji je vozio s jedne zabave na drugu u novogodišnjoj noći 1996. godine. Kasnije, u tom istom poglavlju, narator i ona ista Meredith koju smo maločas pomenuli sreću neke mlade ljude na jednoj plaži u San Francisku. Ova epizoda, mada je sve drugo u njoj istinito, dogodila se, u stvari, u Los Anđelesu. Takođe u ovom poglavlju, kao i u nekim drugim poglavljljima, došlo je do sažimanja vremena. To je najvećim delom u tekstu i objašnjeno, ali ovde ćemo naglasiti da se u poslednjoj trećini knjige mnogo toga dešava u periodu koji se čini vrlo kratkim. Mada se većina opisanih događaja zapravo i jeste zbila u kratkom

periodu, neki i nisu. Treba napomenuti, međutim, da u sledećim poglavljima nema tog sažimanja vremena – u prvom, drugom, četvrtom i sedmom poglavlju.

NAPOMENA O KOLUMBINI: Knjiga je napisana i dijalozi koji se u njoj nalaze izgovoreni su mnogo godina pre tih užasnih događaja u toj školi i da je drugde. Nikakav privid lakoće ne pridaje se takvim stvarima, ni namerno ni slučajno.

IZOSTAVLJANJA: Neke zaista sjajne scene koje uključuju seks izostavljene su na zahtev onih koji su sada u braku ili vezi. Takođe je izostavljena jedna fenomenalna scena – stoprocentno istinita – u kojoj je učestvovala većina glavnih ličnosti u knjizi i jedan kit. Pored toga, u ovom izdanju izostavljen je izvestan broj rečenica, pasusa i pasaža. Evo nekih.

Str. 34. Dok ležimo u krevetu, svega je nekoliko dugih sati kada Bet spava i Tofe spava i moja majka spava. Ja sam budan veći deo tog vremena. Volim taj tamni deo noći, između ponoći i pola pet ujutru, kad je prostor prazan a tavanice čvršće i udaljenije. Tad mogu da dišem i mogu da razmišljam dok ostali spavaju, mogu na neki način da zaustavim vreme i mogu da postignem – što mi je oduvek bio san – da dok su svi drugi zamrznuti, ja oko njih užurbano završavam poslove i radim sve ono što treba da bude urađeno, kao oni patuljci koji prave cipele dok deca spavaju.

Dok ležim, obasjan ćilibarskom svetlošću, pitam se da li ću odspavati nekoliko sati kad se razdani. Mislim da ću uspeti, verujem da mogu da odspavam možda od pet do deset, pre nego što bolničarke počnu da ulaze, nameštaju i brišu okolo, i zato sam zadovoljan što sam sada budan.

Međutim, ubija me ovaj krevet na razvlačenje, ovaj tanušni dušek i šipka koja me žulja, jer se toliko urezuje u leđa da mi seče kičmu napola. Tofe se prevrće i trza nogama. A na drugoj strani sobe, njeno neujednačeno disanje.

Str. 118. Kako da se izađe na kraj sa ovim? Bil je u poseti, i on i Tofe i ja se vozimo mostom preko zaliva i razgovaramo o brokerskom poslu. Sad i Tofe želi da postane broker. Bil je toliko uzbuđen zbog svega da jedva to može da izdrži, i želi da mu kupi par tregera i berzanski tiker za početnike...

Mislili smo, budući da se Tofe tako dobro snalazi s brojevima i svim tim, da bi nešto slično bilo šansa za savršenu karijeru...

Skoro da sam sleteo kolima s mosta.

Str. 184. Čemu skela?

Pa vidite, sviđa mi se skela. Sviđa mi se ta skela isto koliko mi se sviđa i ta zgrada. Naročito ako je skela sama za sebe lepa, na svoj način.

Str. 193. Alkoholizam i smrt čine vas halapljivim, i istovremeno lakomislenim i uplašenim, amoralnim, očajnim.

Ponekad. Sigurno. Ne. Da.

Str. 202. ... Ali vidite, u srednjoj školi sam uradio seriju slika članova svoje porodice. Na prvom je bio Tofe, uradio sam je prema fotografiji koju sam snimio. Budući da smo, zbog zadatka, morali da iscrtamo mrežu pomoćnih linija radi preciznosti, ta slika – rađena temperom – bila je pljunuti on; izgledala je baš kao Tofe. Sledeće nisu bile takve, jer nije bilo fotografije ispod mreže da pripomogne. Uradio sam Bilovu, ali njegovo lice je ispalo suviše uštogljeno, oči previše tamne, kosa bez sjaja, i podsećao je na Cezara, kome nije bio ni nalik u stvarnom životu. Betina slika, rađena prema fotografiji na kojoj je obučena za matursko veče, bila je takođe promašaj – sama krvavocrvena pút ispod ružičastog tafta – odmah sam je odbacio. Slika mame i tate, urađena prema jednom starom slajdu, prikazivala je njih dvoje zajedno u čamcu, po oblačnom danu. Mama je zauzimala veći prostor na slici, licem okrenuta fotoaparatu, dok se

tata vidi iznad njenog ramena, u prednjem delu čamca i gleda u stranu, nesvestan činjenice da ga fotografišu, ili glumi da je nesvestan. I tu sliku sam zeznuo – ništa na njoj nisam pogodio. Svako od njih je mrzeo i da vidi neku od tih slika. Bil se naljutio kad je jedna od njih, na kojoj je on bio naslikan, bila izložena u državnoj biblioteci. – Je li ovo dozvoljeno zakonom? – pitao je mog oca, inače advokata. – Je l' sme on to uopšte da radi? Izgledam kao čudovište. – I bio je u pravu. Izgledao je baš tako. I zato sam oklevao kad me je na prvoj godini Riki Stor zamolio da napravim portret njegovog oca, zato što su me stalno iznova frustrirali prethodni neuspesi i nesposobnost da nekoga prikazem a da ga ne izobličim nespretno i užasno. Međutim, Rikiju sam na kraju odgovorio potvrdno iz poštovanja, na neki način uzbuđen time što mi je poverio tu čast da naslikam njegovog oca za uspomenu. Tako mi je Riki doneo jednu formalnu, crno-belu očevu fotografiju, i ja sam na slici radio nedeljama, tankim četkicama. Kad sam je završio, meni se sličnost s modelom činila nepobitnom. Rekao sam Rikiju da je slika gotova i da dođe u školski atelje. Jednog dana je ranije završio ručak i došao. Okrenuo sam sliku ka njemu, cvetajući od silnog ponosa i spreman da pored nje obojica zasijamo.

Nastade tajac. A onda on reče:

– Oh. Oh. Nije to ono što sam očekivao. Nije to... ono što sam očekivao.

Onda je napustio sobu, i mene skupa s tom slikom.

Str. 202. Kad bismo se vozili pored groblja, coktali bismo i divili se prizoru u neverici. Naročito kod velikih grobljâ, tih gusto naseljenih, opscenih mesta, s tako malo drveća; sve to sivilo, poput nekakve monstruozne pepeljare. Dok smo prolazili, Tofe nije mogao da gleda, a ja sam gledao jedino da bih potvrdio, da bih ponovo sebi obećao da nikad neću završiti na takvom jednom mestu, da nikada na takvom mestu neću nikoga sahraniti – za koga su bili svi ti grobovi?; kome su oni pružali ikakvu

utehu? – da nikada ne bih dozvolio sebi da budem sahranjen na takvom mestu; ili ću potpuno iščeznuti ili...

Imam viziju svoje smrti: kad budem znao da mi je ostalo još toliko i toliko vremena – na primer, ako stvarno imam sidu, kao što verujem da je verovatno imam, jer ako je iko ima, imam je ja, zašto da ne – kad dođe trenutak, samo ću otići; reći ću zbogom i otići ću, a onda se baciti u vulkan.

Nije da nema dobrih mesta za sahranjivanje, ali ova opštinska groblja ili bilo koja druga groblja, poput onih uz auto-put, ili onih usred grada, sa svim onim telesima i pripadajućom kamenčinom – oh, zar to nije baš previše primitivno i vulgarno? Rupa, kutija i kamenčina na travi? I mi čitav taj postupak još činimo glamuroznim, smatramo ga prikladnim i dramatičnim i ozbiljno lepim, i stojimo tamo kraj te rupe dok spuštamo kutiju. To je neverovatno. Varvarski i prostački.

Mada, trebalo bi da kažem da sam jednom video mesto koje je delovalo prikladno. Hodao sam – nazvao bih to „hajkingom“ da smo radili išta drugo sem hodanja, ali pošto smo samo hodali, neću upotrebiti reč „hajking“, za koju svi osećaju kako moraju da je upotrebe kad god su negde napolju i treba da savladaju neki mali uspon – šumom iznad Karape, pritoke Amazona. Bio sam na izletu, s još nekoliko novinara – dvojicom iz časopisa *Reptil* – i s grupom herpetologa, grupicom debeljuškastih američkih stručnjaka za zmije koji su nosili foto-aparate i doveli nas u tu šumu, na stazu koja je vijugala uzbrdo, da tražimo boa konstriktore i guštere. Posle nekih četrdeset pet minuta hoda pod šupljikavim svodom tamne šume, drveće se iznenada razdvojilo i na vrhu staze nađosmo se na čistini iznad reke; s te tačke, pošteno govoreći, videlo se bar na pedeset kilometara unaokolo. Sunce je zalazilo, a po tom ogromnom amazonskom nebu bilo je slojeva plave i narandžaste, debeli nanosi i jedne i druge boje, delimično pomešani kao kad se boja razmaže prstima. Ispod nas se polako valjala reka boje karamele, a iza nje, dokle god pogled dopire, pružala se šuma, džungla, zeleni

haos nalik na brokoli. I tu pred nama na čistini nalazilo se dva-desetak jednostavnih, belih krstova, koje ništa nije zaklanjalo. Groblje za lokalne seljake.

I pomislio sam kako bih mogao ostati tu, kako bih, ako već moram da budem sahranjen i moje istrulelo telo mora da se pomeša sa zemljom, mogao da podnesem da to bude baš tu. Uz takav vidik i sve ostalo.

Čudno je da se to desilo baš tada, zato što sam nešto ranije istog dana bio potpuno siguran da napuštam ovaj svet, uz asistenciju pirana.

U malom rečnom ćorsokaku ukotvili smo bili brod, rečni brod na tri sprata, i vodič je zabacio udicu da lovi pirane, koristeći samo štap, najlon i mamce od piletine.

Pirane su navalile istog trenutka. Bilo je to lako – skakale su na brod, i onda se praćakale unaokolo, s onim besnim malim liščima.

A onda, na drugoj strani broda, ugledao sam našeg američkog vodiča, bradonju po imenu Bil, kako pliva. Kroz vodu boje čaja udovi su mu izgledali crveni, čineći krajnje zabrinjavajućom činjenicu da pliva usred pravog jata pirana.

– Upadaj! – reče on.

O, bože, ni slučajno.

A onda su svi drugi skočili s palube, debeljuškasti herpetolozi su skočili i sve udove potopili u krvavocrveni čaj. Rečeno mi je da pirane izuzetno retko napadaju (mada jeste zabeleženo), i da nemam čega da se plašim, te tako uskoro i ja skočih s broda i zaplivah, relativno zadovoljan jer, iako sam pomalo strepeo kao moguća hrana, ipak su mi šanse bile bolje nego da sam bio sâm u vodi – dok ribe budu proždirale nekog drugog, imajuću dovoljno vremena da otplivam na sigurno. Čak sam izveo i računicu, računicu koliko bi ribama trebalo da pojedu drugu četvoricu u poređenju s tim koliko bi meni trebalo da se dohvatom rečne obale. Posle tri ili četiri minuta, od kojih je svaki bio ispunjen panikom jer sam pokušavao da ne spustim stopala na

blatnjavo dno i trudio se da pravim što manje pokreta kako ne bih privlačio pažnju, izašao sam iz vode.

Kasnije sam isprobao jedan od kanua izdubljenih u stablu koji su pripadali vodičima. Pošto nekoliko herpetologa nije uspeo da se održi u njemu na vodi, bio sam ubeđen da bih ja – budući da sam veoma spretan – mogao da ga veslajući održim na vodi. Ušao sam u malecki kanu, umirio ga i zaveslao. Neko vreme mi je to išlo. Odvojio sam se od glavnog broda i krenuo nizvodno, zamahujući malim veslom naizmenično s obe strane, oličenje veštine i gracioznosti.

Ali na oko dvesta metara niz reku, kanu je počeo da tone. Bio sam suviše težak. Voda je prodirala unutra.

Osvrnuo sam se i pogledao ka brodu. Svi peruanski vodiči su me posmatrali i histerično se smejali. Tonuo sam u smeđu vodu, struja me je nosila sve dalje nizvodno, a oni su se previjali od smeha. Mnogo im se to dopalo.

Kanu se nagnuo, i ja upadoh usred reke, na mestu gde je voda bila mnogo dublja i zato još tamnije smeđa. Nisam video sopstvene udove. Očajan, uhvatio sam se za prevrnuti kanu.

Bio sam siguran da sam gotov. Da, one pirane gore uz glavni brod nisu nas ni dotakle, ali kako možete biti sigurni da ovde na otvorenom neće gricnuti za prst? Često su tako grickale prste na rukama i nogama, pa onda poteče krv, i eto...

O, bože, Tofe.

Bio sam tu, i kanu je tonuo, prevrnut, tonuo pod mojom težinom, i uskoro ću opet biti čitav u reci, a reka je prepuna pirana i privući ću ih time što pljuskam okolo – pokušavao sam, trudio sam se da to svedem na najmanju meru, samo sam radio nogama da se održim na vodi – ali one će me grickati polako, otkidaće parčiće s listova i sa stomaka, a onda kad meso bude pokidano i krv se prugasto razlije kroz vodu, stići će najezda, stotinu njih odjednom, pogledaću dole i ugledaću sopstvene udove prekrivene užasnom mešavinom zuba i krvi. Očistiće me do kosti,

do kraja, a zašto? Zato što sam morao da pokažem pratnji kako mogu da učinim ono što može i bilo koji peruanski rečni vodič....

I taj siroti Tofe, taj jadni dečko, pet hiljada kilometara daleko, koji je ostao kod moje sestre...

Kako da ga napustim?

Str. 204. Moja majka je čitala romane strave i užasa svake večeri. Pročitala ih je sve iz biblioteke. Kad bi se bližio njen rođendan ili Božić, razmišljao sam o tome da li da joj kupim neki novi, poslednju knjigu Dina R. Kunca ili Stivena Kinga ili neku drugu, ali nisam želeo da je u tome ohrabrujem. Ja nisam mogao ni da pipnem očeve cigarete, nisam bio u stanju ni da pogledam boksove pal mala u ostavi. Bio sam od one dece koja ne bi mogla da gledaju ni reklame za filmove strave i užasa – od reklame za *Medžika*, u kome lutke ubijaju ljude, šest meseci sam imao noćne more. I tako, nisam voleo ni da vidim njene knjige, nego sam ih okretao tako da se ne vide korice sa ispupčenim slovima i mrljama krvi na njima – a naročito opus V. K. Endruza, one s reljefnim slikama jezive dece koja stoje nepomično osvetljena plavičastom svetlošću.

Str. 383. Bil i Bet i Tofe i ja gledamo vesti. Jedna kratka vest je o babi Džordža Buša. Očigledno joj je rođendan.

Raspravljamo o tome koliko mora da ima godina majka čoveka koji je u kasnim šezdesetim. Nije moguće da još diše.

Bet menja kanal.

– To je odvratno – kaže ona.

Str. 395. Ona živi u nekakvom neprekidnom prezentu. Uvek moraju da joj kažu kontekst u kome je, šta ju je dovelo tu, poreklo i parametre njene trenutne situacije. Svakog dana trebalo joj je na desetine puta sve iznova govoriti – Šta me je načinilo? Čija sam ja greška? Kako sam stigla ovamo? Ko su ovi ljudi?

– prepričavati joj nesreću, opisivati je u glavnim crtama, stalno je podsećati, a ona je stalno zaboravljala...

Nije zaboravljala. U stvari, nije mogla da zadrži tu informaciju...

Ali ko to uopšte može? Jebiga, bila je živa i to je znala. Glas joj je bio pevušeći kao uvek, oči je ushićeno kolačila zbog najmanjih sitnica, bilo čega, moje frizure. Da, i dalje je mogla da raspozna stvari koje su bile uz nju godinama i da ih koristi – taj deo pamćenja još je bio tu, netaknut – i mada sam želeo da se osvetim onima koji su bili odgovorni za njeno stanje i uživao sam u razmišljanju o tome i od toga se nikad ne bih umorio, kad sam bio s njom, tako blizu njenoj koži i krvi koja pod njom kola, mržnja bi iz mene iščilila.

Muzika koja je dopirala s bazena se promenila.

– Oh, volim ovu pesmu – reče ona i zaklima glavom.

Na kraju, ovo izdanje odražava autorov zahtev da iz njega budu uklonjeni svi prvobitni epigrafi – uključujući i sledeće: „Besmrtna žeđ srca da ga u potpunosti upoznaju i da mu u celosti oprostite.“ (H. Van Dajk); „[Moje pesme] mogu povrediti mrtve, ali mrtvi meni pripadaju.“ (A. Sekston); „Ne postaje heroj baš svaki dečak bačen vukovima.“ (Dž. Bart); „Sve će se zaboraviti i ništa neće biti ispravljeno.“ (M. Kundera), „Zašto prosto ne napisati ono što se dogodilo?“ (R. Louel); „O, pogledajte me. Ja sam Dejv, pišem knjigu! I sve moje misli su u njoj! Tra-la-la!“ (Kristofer Egers) – jer autor nikada nije doživljavao sebe kao nekoga ko bi koristio epigrafe.

AVGUST 1999. godine.

SADRŽAJ

Pravila i predlozi za uživanje u ovoj knjizi.....	ix
Predgovor ovom izdanju.....	xi
Izrazi zahvalnosti	xxiii
Nepotpuni vodič kroz simbole i metafore.....	xl

PRVO POGLAVLJE

KROZ MALI, VISOKI PROZOR U KUPATILU, ITD.....	1
Koprologija – video igre – krv – „slepe vođe slepih“ [Biblija] – malo nasilja – posramljenost, goli muškarci – mapiranje	

DRUGO POGLAVLJE

MOLIM VAS, POGLEDAJTE. VIDITE LI NAS, ITD.....	43
Kalifornija – bučkanje u okeanu, penušanje – Mala liga, majke crkinje – rotacija i supstitucija – brda, vidici, krovovi, čačkalice – utrnulost i osećaj – Džoni Benč – pokret	

TREĆE POGLAVLJE

SPISAK NEPRIJATELJA, ITD	65
Degradiranje – profesori voženi pre nas – jelovnik – avionska nesreća – svetlo – nož – beseda o stanju u kojem je dnevna soba – polovine dinje – toliko nalik krhkoj devojčici – stari model, novi model – Bob Fos predstavlja	

ČETVRTO POGLAVLJE

OH, MOGAO BIH DA IZAĐEM, SVAKAKO	97
Ali, ne. Ne, ne! – težina – sedam godina starija, baš zgodno – Džon Dou – raspadanje vs. očuvanje – bordo boja, kaiševi	

PETO POGLAVLJE

NAPOLJU JE TEGETCRNO I SMRKAVA SE, ITD.....	115
Stiven, ubica, sigurno – Most – Jona i Poncije Pilat – Džon, Mudi i ostali – laži – ukradeni novčanik – jedan od sto – klinici Meksikanci – vrsta, svetla – trag krvi, a onda tajac	

ŠESTO POGLAVLJE

U PRVOM TRENUTKU KAD ČUJEMO NOVOSTI	155
[Malo umerene golotinje] – sve nade istorije do današnjeg dana – intervju – smrt i samoubistvo – greške – točeno pivo – gospodin T. – Crni Dečko Stiv – lažirana smrt, možda (sivi automobil) – moguće bekstvo, preko užeta od čaršava – razvaljena vrata – izdajstvo s razlogom	

SEDMO POGLAVLJE

- JEBIGA. GLUPA PREDSTAVA, ITD.223
Malo ogorčenosti, malo kalkulacije – ili bilo šta što izgleda kao ne-mi – još golotinje, i dalje umerene – obojeni, ko su obojeni? – Čaka Pakuni – maljava su sva međunožja koja proviruju iz gaćica i šortseva – Marina – Manevar s letećim predmetom – drama ili krv ili pena na ustima – stotinu cimbalu – da li biste ih ponudili grođdem? Da li bi to bilo pogrešno? – I tako, nije mi dozvoljeno – Biće dobri detalji svega toga

OSMO POGLAVLJE

- NE MOŽEMO DA UČINIMO NIŠTA S FEKALIJAMA261
Budućnost – „Zabušant? Nisam taj“, smeje se Hilman – Mit: „O da, mi volimo te multikulturalne priče“ – Popunite formulare – „košmarna WASP¹ utopija“ – bujnost seksualnog tipa – bilo je „Šta da radi ova fota“ – „Ja ne znam“ – „Hvala ti, Isuse“ – „Umirem, Šal“

DEVETO POGLAVLJE

- ROBERT URIH KAŽE NE. BILI SMO TAKO BLIZU289
Lora Branigan, Lori Singer, Ed Begli Mlađi – smatraju ih pametnima, razložnima, postojanima. I tako, vi uradite tu sitnicu – tu gadnu sitnicu s njom – pad – hodnici, pohabani i sjajni, ispunjeni ljudima u grupicama – taj tip iz slučaja „Poli Klas“ pokazuje mi srednji prst na suđenju – Adam, čim ga se setiš, nimalo impresivan

DESETO POGLAVLJE

- NARAVNO DA JE HLADNO327
Hladnoća kad se izlazi iz aviona – planovi za svojevrzne lične, arheološke orgije ili nešto slično, od pogrebnih zavoda pa do Džona Hasa, čija mama je jednom ugrijala mleko posle Grizlija – venčanja – lezbijska agnostičarka po imenu velečasna Lavdžoj – Čad i kopije – gomila lišća – još jedna pretnja – naravno da ona zna – zar ne bi to svako pogodio? – voda se podiže kao da je već ispod

JEDANAESTO POGLAVLJE

- PLAŽA CRNI PESAK JE377
Bez ruku – nizbrdo, šetnja – nije NAMBLA² – rođendan, parket – Skaj – vrela, otrovana krv – zatvor, kaucija, prorok – još neki manevri – borba – konačno, konačno.

1 Engl.: *White Anglo-Saxon Protestant*. (Prim. prev.)

2 Udruženje građana u SAD koje zagovara pravo na pedofilске i homoseksualne odnose pod uslovom da u njima nema prinude. (Prim. prev.)

PRVO POGLAVLJE

Kroz mali, visoki prozor u kupatilu vidi se decembarsko dvorište, sivo i neravno, s kaligrafskim stablima. Para iz sušača širi se iz kuće i uvis, razbijajući se u kovitlacu ka beličastom nebu.

Ova kuća je fabrika.

Oblačim ponovo pantalone i vraćam se kod majke. Idem niz hodnik, prolazim pored vešernice, i ulazim u dnevnu sobu. Zatvaram vrata za sobom, prigušujući zvuk prevrtanja malih cipela u mašini za sušenje.

– Gde si bio? – pita majka.

– U kupatilu – kažem.

– Hm – kaže ona.

– Šta?

– Petnaest minuta?

– Nije toliko trajalo.

– Trajalo je duže. Je li se nešto razbilo?

– Ne.

– Jesi li upao?

– Ne.

– Jesi li se dirao?

– Šišao sam se.

– Zamislio si se nad svojom sudbinom.

– Kako god ti kažeš.

– Jesi li počistio?

– Aha.

Nisam bio počistio za sobom, ostavio sam dlake svuda, izuvijane smeđe žvrljotine iscrtane po umivaoniku, ali sam znao da majka to neće otkriti. Ne bi mogla da se popne da proverii.

Moja majka je na kauču. U ovom sada stadijumu, ne miče se s kauča. Bilo je perioda, sve do pre nekoliko meseci, kad se još pridizala, šetala i vozila, obavljala poslove. A onda je nastupilo vreme kad je najveći deo vremena provodila u svojoj fotelji, onoj pored kauča, i povremeno obavljala ponešto, izlazila, svašta nešto. Na kraju se preselila na kauč, ali čak i tada je, barem još neko vreme, mada je najveći deo vremena provodila na kauču, svake noći oko jedanaest sati uporno činila taj napor da se popne uza stepenice, bosih nogu, u novembru još preplanulih, koračajući polako i pažljivo po zelenom tepihu ka staroj spavaćoj sobi moje sestre. Godinama je spavala tamo – soba je bila ružičasta, i čista, i krevet je imao baldahin, a ona je davno odlučila da ne može više da spava uz kašalj mog oca.

Međutim, prošle su nedelje otkako je otišla na sprat poslednji put. Sad je na kauču, ne miče s kauča, zavaljena na kauču tokom dana i usnula na njemu noću, u spavaćici, s televizorom uključenim do zore, s jorganom preko sebe, od grla sve do vrhova prstiju. Ljudi znaju.

Zavaljena na kauču veći deo dana i noći, na leđima, mama okreće glavu da gleda televiziju a zatim na drugu stranu da ispljune zelenu tečnost u plastičnu posudu. Plastična posuda je novitet. Nedeljama je zelenu tečnost pljuvala u peškiri, ne u isti peškiri, već su se ti peškiri izmenjivali, a jedan je stalno držala na grudima. Međutim, taj peškiri na grudima, otkrili smo ubrzo moja sestra Bet i ja, nije bio baš dobar za pljuvanje zelene tečnosti, zato što, ispostavilo se, ta zelena tečnost odvratno smrdi, zadahom mnogo neprijatnijim nego što bi se moglo očekivati. (Čovek očekuje nekakav vonj, naravno, ali to...) I zato se zelena tečnost nije smela ostaviti tu, da gnoji i skori se na frotirskim peškirimima. (Zato što se zelena tečnost stvrdne u koricu na tim frotirskim peškirimima, i bilo ih je gotovo nemoguće oprati. I tako su peškiri za zelenu tečnost bili samo za jednokratnu upotrebu, i čak i ako bi se iskoristio svaki kraj peškira, savijan i podvrtan, podvrtan i savijan, potrajao bi samo nekoliko dana svaki, a zalihe su se trošile,

čak i pošto smo napunili kupatila, ormane i garažu.) I tako se konačno Bet domogla, a majka u nju počela da pljuje zelenu tečnost, male plastične posude koja izgleda kao neko pomagalo, poput dela uređaja za hlađenje vazduha, a koju nam je obezbedila bolnica, i koja je dizajnirana, koliko mi znamo, za ljude koji pljuju mnogo zelene tečnosti. To je posebno oblikovana plastična posuda bež boje, u obliku polumeseca, koja može zgodno da se drži i da se u nju pljuje. Može da se prinese tako da obuhvati usta zavaljene osobe i postavi se tik ispod brade, tako da se zelene telesne tečnosti pohranjuju podizanjem glave i pljuvanjem pravo u nju, ili prosto puštanjem da tečnost curi, niz njegovu ili njenu bradu, pravo u posudu koja spremno čeka. Bilo je to veliko otkriće, ta plastična posuda u obliku polumeseca.

– Zgodna je ta stvarčica, a? – pitam majku dok prolazim pored nje i idem u kuhinju.

– Aha, cakana je – kaže ona.

Uzmem sladoled na štapiću iz frižidera i vratim se u dnevnu sobu.

Majci su izvadili stomak pre oko šest meseci. U tom trenutku nije im ostalo mnogo toga da uklone – već su bili uklonili ostatak [upotrebio bih medicinske izraze ovde da ih znam] pre oko godinu dana. Onda su povezali [nešto] s [nečim], nadajući se da su uklonili zahvaćeni deo, a onda je stavili na raspored za hemoterapiju. Međutim, naravno da nisu sve uklonili. Ostavili su nešto toga i to je izraslo, vratilo se, položilo jaja, kao Osmi putnik, zalepilo se za bok svemirskog broda. Ona je neko vreme izgledala dobro, primila je hemoterapiju, dobila je periku, a onda joj je kosa opet izrasla – tamnija i oštrija. Međutim, šest meseci kasnije ponovo su počeli bolovi – *da li su to digestivni problemi?* Moglo je to biti i samo digestivno, naravno, to podrigivanje i bol, to savijanje nad kuhinjskim stolom za večerom; ljudi imaju loše varenje; ljudi piju nešto protiv gorušice; *Ej, mama, da uzmem nešto protiv gorušice?* – ali onda je opet primljena, i „otvorili su je“ – izraz koji su upotrebili – i pogledali su unutra, a to je zurilo u njih, u doktore, kao da se hiljadu crva uvija pod kamenom, izvija se, svetluca, vlažno i uljasto – *Bože blagi!* – ili možda ne liči na crve nego na milion malih čvorića, svaki kao majušni grad karcinoma, svaki sa ekološki nemarnim građanima kojima se ne

može vladati i u kojem nema baš nikakvog zoniranja. Kad ju je doktor otvorio i kad je svetlo iznenada palo na taj svet karcinom-čvorića, to uznemiravanje ih je iznerviralo, i izazvalo revolt. *Ugasi. Jebeno. Svetlo.* Besno su piljili u doktora, svaki čvorić, mada grad u sebi, ali imali su jedno jedino oko, jedno slepo zloguko oko u sredini koje je nadmeno zurilo, kako samo slepo oko može, u doktora. *Daj. Odjebi. Oдавde.* Doktor su učinili što su mogli, izvadili čitav stomak, povezali ono što je preostalo, ovaj deo sa onim, i ušili je ponovo, ostavljajući grad takav kakav je, a koloniste njihovoj očiglednoj sudbini, njihovo fosilno gorivo, njihove ogoljene tržne centre i raštrkano predgrađe, i zamenili stomak jednom cevčicom i prenosivom eksternom kesom. Ona je nekako simpatična, ta eksterna kesa. Majka ju je obično nosila sa sobom, u sivom rancu – izgledala je futuristički, kao sintetičko pakovanje za led sa onom tačnom hranom predviđenom za svemirska putovanja. Imamo ime za nju. Zovemo je „ona kesa“.

Mama i ja gledamo televiziju. To je šou u kome mladi sportisti amateri, koji inače rade u marketingu ili kao inženjeri, u sportovima odmeravaju svoju snagu i brzinu s muškim i ženskim bodibilderima. Bodibilderi su uglavnom plavokosi i besprekorno preplanuli. Izgledaju sjajno. Njihova imena zvuče kao nešto brzo i snažno, kao imena američkih automobila i elektronske opreme, kao *Fajerstar* i *Merkur* i *Zenit*. To je sjajan šou.

– Šta je ovo? – pita ona, naginjući se ka televizoru. Njene oči, nekada sitne, oštrog i uznemirujućeg pogleda, sad su mutne, žučkaste, obešenih kapaka, napete – to ispljuvavanje im daje izraz stalnog nezadovoljstva.

– Onaj šou s borbama – kažem.

– Hm – kaže, onda se okrene, podigne glavu da pljune.

– Ide li još krv? – pitam, sisajući sladoled.

– Aha.

Imamo krvarenje iz nosa. Dok sam bio u kupatilu, držala je nozdrve, ali sad nije mogla dovoljno snažno da ih stegne, pa joj ja sad pomajem stiskajući joj nozdrve slobodnom rukom. Koža joj je masna, glatka.

- Stegni čvršće – kaže.
- U redu – kažem, i stegnem čvršće. Koža joj je vrela. Tofeove cipele se i dalje tumbaju.

Pre mesec dana, Bet se probudila rano; ne seća se zašto. Sišla je niza stepenice, tiho preko zelenog tepiha, do hodnika u kojem je pod prekriven crnim škriļljcem. Ulazna vrata su bila otvorena, samo je komarnik bio zatvoren. Bila je jesen, i bilo je hladno, i obema rukama je zatvorila velika drvena vrata, da kliknu, i krenula prema kuhinji. Otišla je niz hodnik do kuhinje; inje na paućini u uglovima njenih kliznih staklenih vrata, inje na golom drveću u zadnjem dvorištu. Otvorila je frižider i pogledala unutra. Mleko, voće, eksterne kese s rokom trajanja. Zatvorila je frižider. Prošla je iz kuhinje do dnevne sobe, gde su zavese na velikom prednjem prozoru bile razmaknute, a svetlost napolju bela. Prozor je bio kao sjajno srebrno platno osvetļjeno otpozadi. Źmirkala je dok joj se oći nisu privikle. Kako joj se pogled izoštrio, na sredini tog platna, na kraju kolskog prilaza, bio je moj otac, na kolenima.

Nije to da naša porodica nema ukusa, nego ukus naše porodice nije ujednaćen. Tapeti kupatila u prizemlju, mada su došli zajedno s kućom, najrećitiji su dekoraterski iskaz, i predstavļaju dezen saćinjen od petnaestak slogana i fraza popularnih u vreme kad su zalepljeni. „Vauu!“, „Strava!“, „Prava stvar!“, „Tako treba!“ – upletenih tako da se spajaju i graniće u intrigantnim kombinacijama. Reći su ispisane rukom, stilizovanim podebljanim slovima, crvenom i crnom bojom na beloj podlozi. Ružno da ružnije ne mođe biti, pa ipak su ti tapeti bili novost koja se gostima dopadala, svedoćanstvo o jednoj porodici ne previše zainteresovanoj da se pozabavi oćiglednim problemom dekoracije, a i dokaz jednog srećnog vremena, jednog uzbudļljivog, maštovitog perioda amerićeke istorije koji je iznedrio uzbudļlive i maštovite tapete.

Salon je ćak nekako otmen – ćist, uredan, pun nasleđjenih stvari i starina, s orijentalnim tepihom po sredini drvenog poda. Međutim, dnevna soba, jedina prostorija u kojoj je iko od nas provodio neko vreme, oduvek je bila, u najboljem i u najgorem smislu, pun odraz

naših istinskih sklonosti. Uvek je u bila neredu, nameštaj se takmiči, zubima i laktovima, za čast Najružnijeg Predmeta. Dvanaest godina dominirale su krvavonarandžaste fotelje. Kauč naše mladosti, koji se slagao s narandžastim foteljama i belim čupavim tepihom, bio je kariran – zeleno, smeđe i belo. Dnevna soba je oduvek izgledala kao brodska kabina, obložena drvenim pločama, sa šest teških drvenih greda koje su držale tavanicu, ili se bar pretvarale da je drže. Dnevna soba je tamna i, osim opšteg propadanja nameštaja i zidova u njoj, nije se mnogo promenila za ovih dvadeset godina koliko živimo ovde. Nameštaj je mračne braon boje i sav iskrivljen, poput nameštaja porodice medveda. Tu je i naš najnoviji kauč, kauč mog oca, dugačak i prekriven nekom tkaninom koja izgleda kao velur drap boje, a uz kauč stoji fotelja koja je pre pet godina zamenila one krvavonarandžaste, fotelja presvučena braonkastim karo meblom, majčina fotelja. Ispred kauča je stočić za kafu, od jedne ploče presečenog debela, napravljen tako da se kora još drži, doduše dobro nalakirana. Doneli smo ga pre mnogo godina iz Kalifornije i on, kao i većina nameštaja u kući, predstavlja svedočanstvo o svojevrsnoj empatiji u filozofiji uređenja kuće – sa estetski obespravljenim pokuštvom mi smo kao one porodice koje usvajaju problematičnu decu i izbeglice iz čitavog sveta – vidimo u njima unutrašnju lepotu i ne umemo da kažemo ne.

Jednim zidom dnevne sobe dominira ozidani kamin od cigle. Kamin ima jedan mali uvučeni prostor sagrađen da omogući roštiljanje unutra, mada ga mi nikad nismo koristili, pretežno zato što nam je kad smo se uselili rečeno da negde visoko u odžaku žive rakuni. I tako je godinama taj uvučeni prostor ležao uspavan sve do dana kad je, pre oko četiri godine, naš otac, koga je obuzela ona ista čudna inspiracija koja ga je vodila i kad je pre mnogo godina lampu pored kauča ukrasio gumenim paucima i zmijama, stavio u njega akvarijum s ribama. Taj akvarijum, po veličini izabran pukim nagađanjem, na kraju se savršeno uklopio.

– Hej hej! – rekao je kad ga je postavio, tako da sklizne tačno u otvor, ne ostavljajući više od po centimetar sa svake strane. „Hej hej!“ je bilo nešto što je on često govorio, i za naše uši je bilo malo suviše

opušteno kad ga izgovara sedokosi advokat u pantalonama na pruge. „Hej hej!“, rekao bi on posle takvih čuda od kojih bi se nekom zavrtilo u glavi, kako od njihovog broja tako i od ushićenja – uz Čudo Uklapanja Novog Akvarijuma postojalo je, na primer, Čudo Povezivanja Televizora S Novim Kul Stereom, s pravim stereo zvukom, da i ne spominjem Čudo Provlačenja Žica Nintenda Ispod Tepiha Od Zida Do Zida Tako Da Se Beba Ne Sapliće Stalno O Njih Majkumu. (Bio je vrlo posvećen nintendu.) Kako bi skrenuo pažnju na svako od ovih čuda, stao bi pred ma koga ko se zatekao u sobi i, sa širokim pomalo divljačnim osmehom, sklopio bi trijumfalno ruke, zabacio ih iza jednog pa iza drugog ramena, poput malog izviđača koji je pobedio u trci drvenim automobilčićima ručne izrade. Ponekad bi, iz skromnosti, učinio to zatvorenih očiju i zabačene glave. Jesam li ja to uspeo?

– Luzeru – rekli bismo mi.

– Ma, ko vas jebe – rekao bi on i otišao da napravi sebi jedan lep bladi meri u visokoj čaši.

U jednom uglu salona na tavanici bila je mrlja u obliku koncentričnih krugova žute i smeđe boje, što je uspomena na obilne kiše koje su padale prethodnog proleća. Vrata prema hodniku vise na samo jednoj od ukupno tri šarke. Tepih prljavobeke boje, od zida do zida, izlizan je do same potke i nije usisan mesecima. Komarnici su i dalje podignuti – otac je pokušao da ih spusti, ali ove godine nije uspeo. Prozor dnevne sobe gleda na istok, i budući da je kuća smeštena u senci brojnih velikih brestova, obezbeđuje malo svetla. Količina svetlosti u dnevnoj sobi ne razlikuje se znatno danju i noću. Dnevna soba je obično mračna.

Kod kuće sam za božićni raspust. Naš stariji brat Bil upravo se vratio u Vašington, gde radi za fondaciju *Heritidž* – nešto u vezi s istočnoevropskom ekonomijom, privatizacijom, konverzijom. Moja sestra je kod kuće zato što je kod kuće cele godine – odložila je studije prava da bi bila ovde i zabavljala se. Kad ja dođem kući, Bet odlazi.

– Kuda ideš? – obično pitam.

– Izlazim – obično kaže.

Ja držim nos. Dok nos krvari i mi pokušavamo to da zaustavimo, gledamo televiziju. Na televiziji, jedan knjigovođa iz Denvera pokušava da se popne uza zid pre nego što ga bodibilder po imenu Strajker uhvati i svučē s tog zida. Drugi delovi ovog šou programa znaju da budu napeti – postoji, takođe, jedan deo s preprekama, u kojem se takmičari trkaju i meri im se vreme, a u drugom delu se udaraju veslima čije su ivice obložene sunđerima, a i jedan i drugi deo znaju da budu krajnje uzbudljivi, naročito ako su takmičari izjednačeni ili čak imaju iste rezultate, a nagrada je velika – ali ovaj deo, s penjanjem po zidu, bio je suviše uznemirujući. Ideja da knjigovođu jure dok se penje uza zid... niko ne želi da ga jure dok se penje uza zid, da ga juri bilo šta, ljudi, ruke koje ga grabe za skočne zglobove, dok on pruža ruke ka zvonu na vrhu. Strajker hoće da zgrabi knjigovođu i da ga povučē naniže – kidiše svaki čas na knjigovođine noge – treba mu samo dobar stisak, kidisanje pa stisak pa dobro cimanje – a ako Strajker i njegove ruke izvedu to pre nego što knjigovođa uspe da zazvoni... to je užasan deo ovog programa. Knjigovođa se penje brzo, grozničavo, ubadajući stopalom uporište po uporište, i na sekund izgleda kao da će uspeti, zato što je Strajker tako daleko ispod njega, ali onda knjigovođa zastane. Ne vidi gde će dalje. Sledeće uporište je predaleko. I tako se on zapravo povučē, ide na nivo niže da bi krenuo potpuno drugom putanjom, i kad se spušta taj korak unazad, ta napetost, to je neizdrživo. Knjigovođa se spusti jedan korak i onda započne uspon levom stranom tog zida, ali iznenada je Strajker tu, niotkuda – *nije ga ni bilo na ekranu!* – i hvata se za knjigovođinu nogu, za list, i cimne, i sve je gotovo. Knjigovođa leti sa zida (vezan je konopcem, naravno) i spušta se polako na pod. To je užasno. Neću više da gledam ovaj šou.

Mama više voli emisiju u kojoj tri mlade žene sede na kauču pastelnih boja i prepričavaju sastanke naslepo u kojima su uživale ili se napatile, sa istim muškarcem. Bet i mama su gledale tu emisiju svake noći, mesecima. Ponekad su učesnici emisije imali i seksualne odnose međusobno, ali su koristili zabavne reči da to opišu. A tu je i zabavan voditelj s velikim nosom i crnom kovrdžavom kosom. On je zabavan čovek, i zabavlja se u toj emisiji, i sve čini lepršavim. Na kraju emisije,

neženja izabere jednu od te tri s kojom želi još jednom da izađe. Onda voditelj uradi nešto prilično neverovatno – mada je već platio za tri prethodno opisana sastanka, i mada ništa ne dobija time što bi još nešto učinio, *ipak daje neženji i neudatoj dami novac za njihov sledeći sastanak.*

Mama gleda ovu emisiju svake večeri; to je jedina stvar koju može da odgleda a da ne zaspi, što često radi, zadrema i budi se mnogo puta tokom dana. Ali noću ne spava.

– Naravno da spavaš noću – kažem ja.

– Ne spavam – kaže ona.

– Svi spavaju noću – kažem ja (ovo je prava tema za mene) – čak i ako im se ne čini da to rade. Noć je suviše, suviše duga da bi čovek ostao budan baš cele noći. Mislim, bilo je trenutaka kad sam bio prilično siguran da sam ostao budan cele noći, kao što sam bio siguran da vampiri iz *Saleмова* – sećaš li se tog filma, s Dejvidom Soulom i svim onim?; s ljudima nataknutim na jelenje rogove?; plašio sam se da zaspim i zato sam ostajao budan cele noći, gledajući onaj mali portabl televizor na stomaku, cele noći, bojeći se da ne zadremam – bio sam siguran da oni čekaju baš taj trenutak, baš kad zaspim, da dođu i uplove mi kroz prozor ili niz hodnik i ugrizu me, onako sve usporeno...

Ona pljune u svoj polumesec i pogleda me.

– O čemu, dođavola, pričaš?

U kaminu, akvarijum je i dalje tamo, ali ribe – četiri ili pet onih buljavih zlatnih ribica s elefantijazisom – uginule su pre mnogo nedelja. Voda, i dalje odozgo osvetljena ljubičastom akvarijumskom svetlošću, sivkasta je od buđi i ribljev izmeta, mutna kao rastresena kugla s veštačkim snegom. Pitam se nešto. Pitam se kakvog bi ukusa ta voda bila. Kao neki nutricionistički napitak? Kao iz kanalizacije? Pomišljam da pitam majku: *Šta misliš, kakav bi joj ukus bio?* Ali njoj to pitanje ne bi bilo zabavno. Neće odgovoriti.

– Hoćeš li da proveriš? – kaže ona, misleći na svoj nos.

Pustim joj nozdrve. Ništa.

Gledam u nos. Još je preplanula od letos. Koža joj je glatka, smeđa.

A onda se pojavi, krv, prvo u tankom potočiću, a prati je debela je-gulja, odvažila se, polako. Uzmem peškiri i utapkam njim krv.

– I dalje ide – kažem.

Ima nizak nivo belih krvnih zrnaca. Krv ne može da se zgruša kako treba, rekao je doktor kad se ovo prošli put desilo, tako da, kazao je, ne možemo da dozvolimo krvarenje. Bilo kakvo krvarenje moglo bi da znači kraj. Dobro, rekli smo. Nismo se zabrinuli. Izgledalo je da su mogućnosti da se izazove krvarenje izuzetno male, jer je ona praktično živela na kauču. *Držaću oštre predmete izvan domašaja*, našalio sam se s doktorom. Doktor se nije nasmejao. Pitao sam se da li me je čuo. Pomislio sam da ponovim, ali onda sam shvatio da me je verovatno čuo, ali da nije to smatrao smešnim. A možda me i nije čuo. Pomislio sam na trenutak, tada, da nekako doradim tu šalu, da je podebljam, da tako kažem, nekom drugom šalom koja će prvu pojačati i tako stvoriti neku vrstu dvostepenog udarca. *Nema više borbi noževima*, mogao sam reći. *Nema više bacanja noževa*, mogao sam da pokušam, ha ha. Međutim, ovaj doktor se ne šali previše. Neke bolničarke se šale. Naš je posao da se šalimo s doktorima i bolničarkama. Naš je posao da slušamo doktore, i kad sasluša doktore Bet obično doktorima postavi konkretna pitanja: „Koliko često će morati to da uzima?“, „Zar ne možemo prosto to da dodamo u infuziju?“, a ponekad ja postavim neko pitanje i onda možemo da dodamo malo neozbiljnosti uz dosetljivost kao prilog. Znam da bi trebalo da se šalim teškoćama uprkos; uvek ostaje humor, tako kažu. Međutim, u poslednjih nekoliko nedelja nije ga baš mnogo bilo. Tragali smo za smešnim stvarima, ali jedva da smo ih nalazili.

– Ne mogu da pustim igricu – kaže Tofe, pojavljujući se iz suterena. Božić je bio pre nedelju dana.

– Šta?

– Ne mogu da namestim *segu* da radi.

– Je li uključena?

– Jeste.

– Jel' kertridž dobro utaknut?

– Jeste.

- Isključi pa je opet uključi.
- Okej – kaže, i vraća se niz stepenice.

A kroz prozor dnevne sobe, nasred belosive mreže za komarce, bio je moj otac u odelu, sivom odelu, obučen za posao. Bet je zastala na ulazu između kuhinje i dnevne sobe i posmatra. Drveće u dvorištu prekoputa ulice je ogromno, sa sivim stablima i visokim granama. Kratka trava je već polako žutela, a travnjak je bio išaran jesenjim lišćem. Otac se nije micao. Odelo, čak i tako dok je klečao, nagnut napred, visilo mu je na ramenima i leđima. Toliko je izgubio na kilaži. Prođe jedan automobil, siva mrlja. Ona ga je čekala da ustane.

Treba da vidite to mesto gde joj je nekad bio stomak. Naraslo je kao bundeva. Okruglo, naduveno. Čudno je to – uklonili su stomak i nešto od okolnih delova, ako se dobro sećam, ali čak i pošto su toliko toga uklonili, ona izgleda kao trudna. Vidi se, to ispupčenje, čak i ispod ćebeta. Pretpostavljam da je to karcinom, ali nisam pitao ni majku, ni Bet. Je li to ono nadimanje kao kod izgladnelog deteta? Ne znam. Ne postavljam pitanja. Kad sam ranije rekao kako ja postavljam pitanja, lagao sam.

Sad joj krv na nos ide već deset minuta. Jednom joj je već išla krv na nos, pre možda dve nedelje, i Bet nije mogla da zaustavi to krvarenje, pa su ona i Bet otišle u urgentni centar. Ljudi u bolnici su je zadržali dva dana. Njen onkolog, koji nam se nekad sviđao nekad ne, došao je da je obiđe i pogleda one čelične grafikone i proćaska malo stojeći uz njen krevet – bio je njen onkolog već godinama. Dali su joj novu krv i pratili joj broj belih krvnih zrnaca. Hteli su da je zadrže duže, ali ona je insistirala da ide kući, bila je užasnuta što je tamo, završila je ona s bolnicama, ne želi da...

Izašla je osećajući se poraženo, skinuta do gola, i sad, bezbedna kod kuće, nije želela da se tamo vraća. Naterala je Bet i mene da joj obećamo da nikad neće morati da se vrati tamo. Obećali smo.

- U redu – rekli smo.
- Ozbiljna sam – rekla je.

– U redu – rekli smo.

Zabacio sam joj čelo što sam više mogao. Rukohvat na kauču bio je mek i savitljiv.

Ona pljuje. Navikla se da pljuje, ali i dalje se napinje, uz tihe zvuke kao da povraća.

– Da li boli? – pitam.

– Šta da li boli?

– To pljuvanje.

– Ne, baš prija, glupane.

– Izvini.

Jedna porodica se šeta napolju, dvoje roditelja, malo dete u jakni i pantalonama za sneg, kolica. Ne gledaju kroz naš prozor. Teško je zaključiti znaju li. Možda znaju ali su ućtivi. Ljudi znaju.

Moja majka voli da zavese budu razmaknute tako da može da vidi dvorište i ulicu. Preko dana je napolju često vrlo svetlo, i mada je ta svetlina vidljiva iz unutrašnjosti dnevne sobe, svetlost se nekako ne razliva efikasno po dnevnoj sobi, u smislu da tu dnevnu sobu imalo primetno osvetljava. Ja nisam pristalica razmaknutih zavesa.

Neki ljudi znaju. Naravno da znaju.

Ljudi znaju.

Svi znaju. Svi pričaju. Čekaju.

Imam ja planove za njih, te radoznalce, ljubopitljive, sažaljive, razvio sam detaljne fantazije za te koji bi da nas vide kao groteskne i patetične, a našu situaciju kao materijal za trač. Zamišljam davljenja: C, c, c, čujem da je ona... gr-gr-gl – vrat se lomi; šta će biti s onim jadnim malim deč... kvrc! Zamišljam kako ih šutiram dok leže sklupčani na zemlji, pljujući krv: *Gospode bože, gospode bože, jebote, žao mi je, žao mi je!* – moleći za milost. Podignem ih iznad glave pa ih onda spustim, lomim ih preko kolena, kao da su im kičme drveni štapići. Zar ne vidiš? Guram prestupnike u džinovske bačve pune kiseline i gledam ih kako se bore, vrište dok kiselina progoreva i lomi ih napola. Šakama uranjam u njih i kidam im kožu – čupam im srca i utrobe i bacam ih okolo. Obavljam lomljenje glava, odsecanje glava, nešto s bejzbol palicama – raznovrsnost i stepen kažnjavanja zavisi od prestupnika i od prestupa.

Oni koje ne volim ja ili ih ne voli moja majka prolaze najgore – obično dugo, otegnuto davljenje, lica su crvena pa purpurna pa ljubičasta. Oni koje jedva znam, poput te porodice koja je upravo prošla pored kuće, budu pošteđeni najgoreg – nije to ništa lično. Zgaziću ih kolima.

Oboje smo pomalo zabrinuti zbog krvarenja iz nosa, majka i ja, ali za sada idemo na pretpostavku da će nos prestati da krvari. Dok joj ja držim nos, ona drži posudu u obliku polumeseca koja joj je oslonjena na gornji deo grudi, ispod brade.

Baš u tom trenutku pada mi na pamet sjajna ideja. Pokušavam da je nateram da priča onako smešno, kako ljudi pričaju kad im je nos stisnut.

- Molim te? – kažem joj.
- Ne – kaže ona.
- Ajde.
- Prekini s tim.
- S čim?

Majčine ruke su snažne i ispresecane venama. Po vratu ima vene. Po leđima ima pege. Nekad je izvodila trik u kojem se činilo kao da joj se palac odvajaju, a u stvari se to nije dešavalo. Znete li taj trik? Deo palca na desnoj ruci savije se tako da izgleda kao da je deo leve ruke i onda se povlači gore-dole po kažiprstu leve ruke – spojen, pa razdvojen. Taj trik je uznemirujući, još više kad ga je moja majka izvodila, zato što ga je ona izvodila tako da joj se ruke nekako tresu, vibriraju, vene po vratu iskoče i zategnu se, a lice joj se napne kako bi se verovatno dogodilo kad bi se nekome odvajao prst. Kao deca, mi smo to posmatrali opčinjeni i užasnuti. Znali smo da nije stvarno, videli smo to desetinama puta, ali snaga toga nikad nije jenjala jer je moja majka imala jedinstveno fizičko prisustvo – bila je sva u koži i mišićima. Terali smo je da izvodi ovaj trik i za naše drugove, koji su takođe bili užasnuti i zaneti. Ali deca su je volela. Svi su je iz škole znali – režirala je priredbe u osnovnoj školi, uzimala bi decu koja prolaze kroz razvod, poznavala ih je i volela i nije se stidela da zagrlji bilo koje od njih, naročito one stidljive – bilo je to neko razumevanje bez imalo

napora, krajnje odsustvo svake sumnje da to što radi ljude opušta, tako ni nalik nekim majkama, tako britkim a nesigurnim. Naravno, ako joj se neko dete nije dopadalo, ono je to znalo. Kao Din Boris, snažan momak pepeljastoplave kose koji je živeo u gornjem delu bloka i koji je znao da stoji i da joj, ničim izazvan, pokaže srednji prst kad bi se provezla pored njega. – Gadan klinac – rekla bi, i mislila je to – imala je neku unutrašnju čvrstinu s kojom ni pod kakvim okolnostima ne biste želeli da se poigravate – i otpisala bi ga sa svoje liste sve do trenutka kad bi se možda izvinio (Din, nažalost, nije), a tada bi i on dobio zagrljaj kao i svi ostali. Koliko god da je bila fizički snažna, njena snaga je uglavnom bila u njenim očima, sitnim i plavim, i kad bi zaškiljila, zaškiljila bi s ubilačkom snagom koja je značila da će, bude li morala, neumitno ostvariti tu pretnju nagoveštenu u svom pogledu, da će zaštititi ono do čega joj je stalo, neće se zaustaviti, pregaziće te. Međutim, nosila je tu svoju snagu opušteno i s bezbrižnim poverenjem u svoje telo i mišiće. Posekla bi se dok secka povrće, posekla bi neki prst baš opako, obično palac, i krvarila bi svuda unaokolo, po paradajzu, po dasci za seckanje, po sudoperi, a mi smo svi gledali u njen struk, užasnuti, uplašeni da će umreti. Međutim, ona bi samo napravila grimasu, oprala prst pod česmom i umotala ga u papirni ubrus, a onda nastavila da secka dok bi papirni ubrus polako natapala krv, mileći, kao što krv inače mili, ka spolja od vlažnog središta rane.

Uz televizor stoje razne slike nas dece, uključujući i jednu na kojoj smo ja, Bil i Bet, svi imamo manje od sedam godina, u narandžastom gumenom čamcu, svi s paničnim izrazom lica. Na fotografiji, izgledamo kao da smo okruženi vodom, za svakog ko pogleda miljama od obale – u svakom slučaju, naši izrazi lica to govore. Međutim, naravno da nismo mogli biti udaljeni više od tri metra, majka stoji nad nama, u vodi do gležnjeva, u svom braon jednodelnom kupaćem kostimu s belim paspulima, i slika nas. To je slika koju znamo napamet, slika koju smo gledali svaki dan, i boje na njoj – plava boja jezera Mičigen, narandžasta boja čamca, naša preplanula koža i plava kosa – to su boje koje povezujemo s detinjstvom. Na slici se svi držimo za ivicu

malog čamca, hoćemo napolje, hoćemo da nas majka podigne pre nego što ta stvar potone ili otplovi.

– Kako je u školi? – pita me.

– Dobro.

Ne kažem joj da sam počeo da izostajem sa časova.

– Kako je Kersten?

– Dobro je.

– Uvek mi se sviđala. Fina devojka. Odvažna.

Kad naslonim glavu na kauč, znam da to dolazi, dolazi kao nešto poštom, nešto što ste poslali. Znamo da dolazi, samo nismo sigurni kada – jesu li u pitanju nedelje? Meseci? Ona ima pedeset jednu godinu. Ja imam dvadeset jednu. Moja sestra dvadeset tri. Moja braća imaju dvadeset četiri i sedam godina.

Spremni smo. Nismo spremni. Ljudi znaju.

Naša kuća je smeštena u vrtači. Naša kuća je od onih koje tornado podigne, kao malu maketu kuće koja bespomoćno, žalosno lebdi, vrteći se u crnom hućećem vrtlogu. Slabašni smo i sitni. Mi smo Grenada. A padobrancani se spuštaju s neba.

Čekamo da konačno sve prestane da radi – jedan po jedan organ i trakt, da dignu ruke – *Predstava je gotova* – kažu endokrine žlezde; *Uradio sam što sam mogao* – kaže stomak, ili ono što je od njega ostalo; *Dobićemo ih sledeći put*, dodaje srce, uz drugarsko tapšanje po ramenu.

Posle pola sata, sklonim ubrus i na trenutak krv više ne ide.

– Mislim da smo ga sredili – kažem.

– Stvarno? – kaže ona, podižući pogled ka meni.

– Ništa ne izlazi – kažem ja.

Primećujem kolike su joj pore na koži, proširene su, naročito one na nosu. Koža joj je već godinama kao uštavljena, trajno preplanula, ne neprivlačno, ali zanimljivo ako se ima u vidu njeno irsko poreklo, činjenica da mora da je u mladosti bila svetla...

Počinje opet da izlazi, krv spora i u prvi mah gusta, istačkana crnim ostacima krasti, a onda ređa, svetlije crvena. Opet stisnem.

– Prejako – kaže. – Boli.

- Izvini – kažem.
- Gladan sam – kaže jedan glas. Tofe. Stoji iza mene, pored kauča.
- Šta? – pitam.
- Gladan sam.
- Ne mogu sad da te hranim. Uzmi nešto iz frižidera.
- Šta to?
- Briga me, bilo šta.
- Šta to?
- Ne znam.
- Šta imamo?
- Što ne pogledaš? Imaš sedam godina, savršeno si sposoban da pogledaš.

- Nemamo ništa dobro.
- Onda nemoj da jedeš.
- Ali gladan sam.
- Onda jedi nešto.
- Ali šta?
- Pobogu, Tofe, pojedi jabuku.
- Neću jabuku.
- 'Odi, dušo – kaže mama.
- Nabavićemo neku hranu kasnije – kažem.
- Dođi kod mame.
- Kakve hrane?
- Idi dole, Tofere.
- Tofe se vrati dole.
- On me se plaši – kaže ona.
- Ne plaši te se.

Posle nekoliko minuta podižem ubrus da vidim nos. Nos postaje ljubičast. Krv se ne zgušnjava. I dalje je retka i crvena.

- Ne zgrušava se – kažem.
- Znam.
- Šta hoćeš da uradimo?
- Ništa.
- Kako to misliš, ništa?

- Prestaće.
- Ne prestaje.
- Sačekaj malo.
- Čekamo već neko vreme.
- Sačekaj još malo.
- Mislim da bi trebalo nešto da učinimo.
- Sačekaj.
- Kad se Bet vraća?
- Ne znam.
- Treba da učinimo nešto.
- Dobro. Pozovi bolničarku.

Zovem bolničarku koju zovemo kad imamo pitanja. Zovemo je kad iz infuzione kese ne curi kako treba, ili kad u cevi ima mehurića, ili kad se na majčinim leđima pojave modrice veličine tanjira. Za nos bolničarka predlaže pritisak i zabacivanje glave. Kažem joj da baš to radim i da još nije dalo rezultate. Ona predloži led. Kažem hvala i prekinem vezu i odem do kuhinje i umotam tri kockice leda u papirni ubrus. Donesem ih i stavim joj na koren nosa.

- A! – kaže ona.
- Izvini – kažem.
- To je hladno.
- To je led.
- Znam da je to led.
- Pa, led jeste hladan.

I dalje moram da primenjujem pritisak na nos, tako da levom rukom primenjujem pritisak, a desnom držim led na korenu nosa. To je blesavo, i ne mogu da radim obe stvari sedeći na naslonu kauča a da i dalje budem u položaju da vidim televizor. Pokušavam da kleknem na pod pored kauča. Ispružim se preko naslona da primenim led jednom, a pritisak drugom rukom. Tako je dobro, ali ubrzo me zaboli vrat jer moram da se okrenem za devedeset stepeni da bih video ekran. Ovo ništa ne valja.

Dobijem inspiraciju. Popnem se na vrh kauča, iznad jastuka, na vrh zadnjeg dela kauča. Ispružim se na vrhu, a jastuci urade „šššš“ kad

se svom težinom spustim na njih. Ispružim se naniže, tako da mi i glava i ruke idu u istom pravcu, a ruke mi dopiru tačno do njenog nosa dok mi glava udobno leži na vrhu kauča i imam dobar pogled na televizor. Savršeno. Ona podigne pogled ka meni i zakoluta očima. Ja joj uzvratim podignutim palčevima. A onda ona ispljune zelenu tečnost u posudu u obliku polumeseca.

Otac se nije pomakao. Bet je stajala na ulazu u dnevnu sobu i čekala. Bio je na oko tri metra od ulice. Klečao je, ali s dlanovima na zemlji, prstiju pruženih nadole, poput korenja nekog drveta uz rečno korito. Nije se molio. Glava mu je bila zabačena u trenutku kad je podigao pogled, ne ka nebu, već ka drveću u komšijskom zadnjem dvorištu. I dalje je bio na kolenima. Krenuo je da uzme novine.

Posuda u obliku polumeseca je puna. U posudi u obliku polumeseca sad ima tri boje – zelena, crvena i crna. Krv koja joj ide na nos izlazi i na usta. Proučavam posudu, primećujem kako se ove tri tečnosti ne mešaju, jer je zelena tečnost gušća, a krv, ova tako retka krv, samo se pljuska pri vrhu. Ima i neke crne tečnosti u ćošku. Možda je to žuč.

– Šta je to crno? – pitam i pokazujem sa svog sedišta iznad nje.

– To je verovatno žuč – kaže ona.

Automobil se približava kući i ulazi u garažu. Vrata koja spajaju garažu i vešernicu otvaraju se pa se zatvaraju, a onda se otvaraju i zatvaraju vrata na kupatilu. Bet je stigla kući.

Bet je išla da vežba. Bet voli kad ja vikendom dođem kući s kolidža zato što onda ona može da vežba. Potrebno joj je da vežba, kaže. Tofeove cipele i dalje lupaju. Bet ulazi u sobu. Nosi duks i helanke od spandeksa. Podigla je kosu koja joj je obično puštena.

– Zdravo – kažem.

– Zdravo – kaže Bet.

– Zdravo – kaže mama.

– Šta ti radiš na vrhu kauča? – pita Bet.

– Lakše je ovako.

– Šta to?

- Krvarenje iz nosa – kažem.
- Sranje. Koliko traje?
- Možda četrdeset minuta.
- Jesi li zvao bolničarku?
- Aha, ona je rekla da stavim led.
- To nije pomoglo prošli put.
- Već si probala s ledom?
- Naravno.
- Nisi mi to rekla, mama.
- Mama?
- Ne vraćam se tamo.

Moj otac, čovek malih čudesa, učinio je nešto prilično neverovatno. Evo šta je uradio: pre nekih šest meseci, posadio nas je, Bet i mene – ne Bila, Bil je bio u Vašingtonu, i ne Tofea, koji iz dovoljno očiglednih razloga nije bio pozvan u dnevnu sobu. Majka nam nije bila tu iz nekog razloga, ne mogu da se tačno setim gde je bila – ali eto, mi smo bili tu, i sedeli što smo dalje mogli od oblaka dima koji se, kao i obično, širio od njega i njegove cigarete. Razgovor bi, da je sledio standardnu proceduru za takve stvari, uključivao priču za zagrevanje, o nekim uopštenim stvarima i napomenu kako će ono što se sprema da kaže biti vrlo teško, i tako dalje, ali dok smo se mi još nameštali, nešto svakako nismo očekivali...:

- Majka će vam umreti.

Ustupio sam Bet svoje mesto, da drži led i steže nos. Zaobišavši moju inovaciju, ona seda na rukohvat kauča umesto na vrh kauča. Peškiri su natopljeni. Krv mi je na dlanu topla i vlažna. Odem u vešernicu i bacim ga u sudoperu, gde padne uz pljesak. Protresem utrnulu ruku i izvadim drugi peškir, i Tofeove cipele iz mašine za sušenje. Dajem peškir Bet.

Silazim da vidim kako je Tofe. Sednem na stepenice, odakle se vidi suteran, igraonica pretvorena u spavaću sobu a onda opet pretvorena u igraonicu.

- Zdravo – kažem.
- Zdravo – kaže Tofe.
- Kako je?
- Dobro.
- Jesi li još gladan?
- Šta?
- Jesi li još gladan?
- Šta?
- Pauziraj tu glupu igru.
- Okej.
- Jel' me sad čuješ?
- Da.
- Da li me slušaš?
- Da.
- Da li još uvek želiš hranu?
- Aha.
- Uzećemo picu uskoro.
- Okej.
- Evo ti cipele.
- Jesu suve?
- Aha.

Penjem se uz stepenice.

- Treba da ispraznimo ovo – kaže Bet pokazujući na posudu u obliku polumeseca.

- Zašto ja?
- Zašto ne ti?

Polako podignem posudu u obliku polumeseca iznad mamine glave i krenem u kuhinju. Puna je do ivice. Pljuska se tamo-amo. Na pola puta do kuhinje već sam pola prosuo po nogavici i pitam se istog trenutka koliko je snažna kiselost sadržaja u posudi u obliku polumeseca u kojoj ima žuči i svega ostalog. *Hoće li mi ta izlučevina progoreti pantalone?* Stojim nepomično i gledam da li će ih progoreti, kao kiselina, očekujući da ugledam dim i rupu koja se postepeno širi – kao što se desi kad se proljuje krv vanzemaljca.

Ali ne progori. Odlučim da svejedno presvučem pantalone.
Bet drži nos neko vreme. Sedi na rukohvatu kauča, mami uz glavu.
Iz kuhinje, pojačam ton na televizoru. Prošlo je sat vremena.

Dok nos i dalje krvari, Bet mi prilazi u kuhinji.

– Šta ćemo da radimo? – prošapuće.

– Moramo da idemo, zar ne?

– Ne možemo.

– Zašto?

– Obećali smo.

– Ma daj.

– Šta?

– Nije valjda to to.

– Moglo bi biti.

– Znam da bi moglo biti, ali ne bi trebalo.

– Ona želi da bude.

– Ne, ne želi.

– Mislim da želi.

– Ne, ne želi.

– Rekla je to.

– Nije tako mislila.

– Mislim da možda i jeste.

– Nema šanse. Besmislica.

– Da li si je čuo?

– Ne, ali svejedno.

– Šta ti misliš?

– Mislim da se plaši.

– Aha.

– I mislim da nije spremna. Mislim, da li si ti spremna?

– Ne, naravno da nisam. Ti?

– Ne. Ne, i ne.

Bet se vrati u dnevnu sobu. Ispiram posudu u obliku polumeseca, a u mislima se borim s logistikom. Tako. Dobro. Ovom brzinom, ako krv ide sporo ali bez prestanka, koliko će u stvari trebati? Jedan dan? Ne,

ne, manje – nije to *sva* krv, biće mnogo pre nego što isteče *sva* krv... Ne bismo baš čekali da stvarno isteče *sva* krv; nego će se, posle nekog vremena, sve srušiti, sve će... Isuse, koliko krvi? Tri litra? Manje? Mogli bismo da otkrijemo. Mogli bismo ponovo da zovemo medicinsku sestru. Ne, ne, ne možemo. Ako pitamo nekoga, nateraće nas da je dovedemo. A ako saznaju da je trebalo da je dovedemo, a mi je nismo doveli, bili bismo ubice. Mogli bismo da pozovemo hitnu pomoć i da pitamo hipotetički: – Zdravo, pišem neki rad za školu o sporom krvarenju i... – Jebiga. Da li ćemo imati dovoljno peškira? Bože, ne. Mogli bismo da koristimo čaršave, imamo mnogo čaršava... Možda će potrajati samo nekoliko sati. Da li će to biti dovoljno vremena? Koliko je dovoljno vremena? Dosta bismo pričali. Da. Sumirali bismo. Hoćemo li biti ozbiljni, trezveni ili zabavni? Bićemo ozbiljni nekoliko minuta... Dobro dobro dobro dobro. Jebiga, šta ako ne budemo više imali šta da kažemo i... Već smo završili sve neophodne pripreme. Da, da, nema potrebe da pričamo o detaljima. Reći ćemo Tofeu da se popne. Hoćemo li reći Tofeu da se popne? Naravno, ali... oh, on ne bi trebalo da bude tu, zar ne? Ko želi da bude tu na samom kraju? Niko, baš niko. Ali da bude sama... naravno da neće biti sama, ti ćeš biti tu, Bet će biti tu, glupane. Jebiga. Moraćemo da pozovemo Bila telefonom. Koga još? Koje rođake? Nema babâ i dedâ, njeni roditelji su odavno umrli, njeni svekar i svekrva su umrli, njena sestra Rut je umrla, njena sestra Grejs nije umrla ali nema je, s njom se ne može stupiti u vezu, krije se, ta hipi šizika... Jebiga. Neki od tih ljudi nisu se javili godinama. Onda prijatelji. Koji? Oni sa odbojke, iz Montesorija... Sranje, definitivno ćemo zaboraviti neke ljude. Dođavola, zaboravićemo neke ljude, ljudi će razumeti, moraće... Jebiga, ionako odlazimo, selimo se posle svega ovoga, jebeš to... A konferencijski poziv? Ne, ne... neukusno. Neukusno ali praktično, definitivno praktično, a može da bude i zabavno, ljudi ćaskaju, mnogo glasova, dobro bi nam došlo malo buke i odvlačenje pažnje, nikako tišina, nikako tišina, tišina nije dobra – treba nam buka. Moraćemo da ih pripremimo, da ih upozorimo, ali sranje, šta da kažemo? „Stvari se odvijaju brzo“, nešto tako, neodređeno ali dovoljno jasno, treba to uraditi tiho, da se sve podrazumeva, poslužiti se telefonom u kuhinji, da se ne

čuje, i reći nešto pre nego što mami damo vezu... To bi trebalo da uspe, svi oni na vezi odjednom – moraću da pozovem telefonsku kompaniju i da obezbedimo nekakvu konferencijsku vezu... Da li smo se već prijavili za tu mogućnost? Za poziv na čekanju jesmo, ali da li smo i za konferencijski poziv... verovatno nismo, sigurno nismo, jebiga... Treba nam spikerfon, to nam treba. To će da vrši posô, spikerfon... treba da nabavim jedan, treba da odem čak do supermarketa, možda i uzmem tatin automobil, brži je od maminog, mnogo brži... Jel' on, beše, ima klasičan menjač? Ne, ne, automatski, umem da ga vozim, nisam ga ranije vozio ali umeo bih da ga vozim, nema problema, brz auto, nagazim ga gore na auto-putu... Ali jebiga, to je sigurno bar dvadeset minuta do tamo i nazad, plus vreme za kupovinu, i šta ako nemaju... Mogao bih prvo da ih zovnem, naravno da bi mogao da ih zovneš, glupane, pitaću ih da li imaju spikerfone.. Morao bih da znam kakav telefon imam, zbog kompatibilnosti, u redu, soni i onda... Ali zašto, jebiga, ja da idem? Bet je tu cele godine, ima toliko slobodnog vremena, Bet treba da ide, naravno, Bet, Bet će ići Bet će ići... Ali ona se neće složiti da je spikerfon neophodan, reći će ma batali... Jebiga, možda treba da zajebemo to... Zajebi to. Zajebi to. Zajebi to. Da li bi spikerfon stvarno to olakšao? Naravno da ne bi, i dalje nam treba ona kombinacija za konferencijski poziv. Pozvaću Bila i tetku Džejn i rođake Suzi i Dženi, Rutine kćerke, možda i rođaka Marka. To je to. I tako bi razgovor trajao možda oko dvadeset minuta, onda bismo doveli gore i Tofea na neko vreme, kratka poseta, ponovo, opušteno, lagano, zabavno, nevezano, nevezano, zabavno, lagano... I tako bi Tofe bio gore oko dvadesetak minuta, a onda... U redu, u redu, čekaj, koliko ukupno vremena treba da bude? Koliko za nos? Možda dva sata, možda i više, sigurno, možda i ceo dan... Isuse, da li iko to zna – umerena procena bila bi dva sata... Čekaj. Mogu da zaustavim krvarenje iz nosa. Zaustaviću ga. Da. Naći ću način. Još leda. Promeniću joj položaj – obrnuti nagib; gravitacija, pa da. Držaću joj nos čvršće, čvršće ovog puta; verovatno nisam držao dovoljno čvrsto dosad... Jebiga. Šta ako ne uspe? Neće uspeti. Ne bi trebalo da provedemo te poslednje sate boreći se protiv toga; ne, znaćemo i pustićemo... treba smesta isključiti televizor, naravno... No da li

bi to bilo suviše dramatično? Jebiga, možemo da budemo dramatični, možemo... Pa, pitaćemo nju, naravno, gluperdo, na mami je, naravno, da odluči, o televizoru, da li da bude uključen ili isključen... to je njena predstava, naravno.... ovo je glupo rečeno, „njena predstava“, tako bezobzirno, bez poštovanja, jebena gluperdo. Jebiga. Dobro, imaćemo znači još vremena, možemo da sedimo, da se družimo, samo da sedimo tu, biće lepo... Isuse, neće biti *lepo*, sigurno neće kad je krv na sve strane... Krv će to učiniti nepodnošljivim... A možda i neće, tako je spora, ta krv... O, potrajaće to danima, danima će se cediti, dok se ne iscedi dovoljno, ali možda je to dobro, prirodno, to sporo ceđenje, kao s pijavicama – ne kao s pijavicama, seronjo ti *gadni jebeni seronjo*... ne kao s *prokletim* pijavicama *jebote*... Hoćemo li ispričati ljudima kako se to desilo? Ne, ne. Biće to samo ono „umrla je kod kuće“, lepa fraza, fraza koju su upotrebili, sad sam se setio, za onog momka iz srednje škole koji se upucao kad je diplomirao, onaj momak s časova likovnog sa očima kao Marti Feldman. I kad se ona jedna žena, ona što je болоvala od raka kostiju, zaključala u kuću i onda je zapalila. To je bilo neverovatno. Je li to bilo hrabro, ili neuravnoteženo? Da li bi to nešto olakšalo, kad bismo sve spalili? Da. Ne. „Umrla je kod kuće.“ Tako ćemo da uradimo, ne reći ništa više. Ljudi će ionako znati. Niko neće ništa reći. U redu. U redu. U redu. U redu.

Prospem sadržaj posude preko hrane koja se skupila u mlinu za otpatke u sudoperi. Pustim vodu, a onda uključim mlin koji sve samelje. Čujem Bet u dnevnoj sobi.

- Mama, treba da odemo tamo.
- Neću.
- Ozbiljno.
- Neću.
- Moramo.
- Ne moramo.
- Šta želiš da učiniš?
- Da ostanem ovde.
- Ne možemo. Krvariš.
- Rekli ste da ćemo ostati ovde.

- Daj, mama. Ajde.
- Obećali ste.
- Ovo je suludo.
- Obećali ste.
- Ne možeš tek tako da nastaviš da krvariš.
- Pozovi opet bolničarku.
- Već smo zvali bolničarku ponovo. Bolničarka je rekla da moramo da dođemo. Čekaju nas.
- Pozovi drugu bolničarku.
- Mama, molim te.
- Ovo je glupo.
- Nemoj mi govoriti da sam glupa.
- Nisam rekla da si glupa.
- A za koga si rekla da je glup?
- Ni za koga. Rekla sam da je ovo glupo.
- Šta je glupo?
- Umreti zbog krvarenja iz nosa.
- Neću ja umreti od krvarenja iz nosa.
- Bolničarka je rekla da bi mogla.
- Doktor je rekao da bi mogla.
- Ako sad odemo, nikad neću izaći.
- Hoćeš.
- Neću.
- O, gospode.
- Neću da se vraćam tamo.
- Nemoj da plačeš, mama. Gospode.
- Ne govori to.
- Izvini.
- Izvući ćemo te odande.
- Mama?
- Šta je!
- Izvući ćeš se odande.
- Vi želite da odem tamo.
- O, bože.

– Pogledajte se, vas dvoje... Tupko i Glupko.

– A?

– Hoćete da izađete večeras, eto šta je.

– Gospode.

– Večeras je Nova godina. Vas dvoje imate planove!

– Pa dobro, iskrvari. Sedi tu i iskrvari na smrt.

Mama, molim te?

Neka, samo krvari. Ali nemamo dovoljno peškira za svu tu krv. Moraću da nabavim još peškira.

Mama?

A i uništićeš kauč.

– Gde je Tofe? – pita ona.

– Dole je.

– Šta radi?

– Igra igricu.

– A šta će on da radi?

– Moraće da pođe s nama.

Na kraju kolskog prilaza kleči moj otac. Bet je gledala, i na sekund je to bilo čak nekako i lepo, on kako kleči, kroz sivi, zimski prozor. A onda je shvatila. Već je padao ranije. U kuhinji, pod tušem. Potrčala je i širom otvorila vrata, jednim zamahom gurnula mrežasta vrata i otrčala ka njemu.

Raščistim zadnje sedište u kolima i prostrem ćebe, a uz bočna vrata stavim jastuk i zaključam ih. Vratim se u dnevnu sobu.

– Kako ću da odem do kola? – pita ona.

– Ja ću da te odnesem – kažem ja.

– Ti?

– Aha

– Ha!

Uzimamo njenu jaknu. Uzimamo još jedno ćebe. Uzimamo posudu u obliku polumeseca. Uzimamo infuzionu kesu. Još jednu spavaćicu. Papuče. Grickalice za Tofea. Bet sve stavlja u kola.

Ja otvaram vrata suterena.

- Tofe, idemo.
- Gde?
- U bolnicu.
- Zašto?
- Na kontrolu.
- Sada?
- Da.
- Moram li i ja da idem?
- Da.
- Zašto? Mogu da ostanem s Bet.
- Bet ide s nama.
- Mogu da ostanem sam.
- Ne, ne možeš.
- Zašto?
- Zato što ne možeš.
- Ali zašto?
- Gospode, Tofe, dolazi gore!
- Okej.

Nisam siguran da mogu da je podignem. Ne znam koliko će biti teška. Mogla bi da ima oko pedeset kilograma, mogla bi da ima sedamdeset pet kilograma. Otvorim vrata od garaže i vratim se. Odmaknem stočič od kauča. Kleknem pred nju. Stavim joj jednu ruku ispod nogu, a drugu iza leđa. Ona pokušava da sedne.

- Nikad se nećeš podići ako klečiš.
- Okej.

Podignem se sa kolena i savijem se.

- Stavi mi ruku oko vrata – kažem.
- Pazi – kaže ona.

Stavi mi ruku oko vrata. Šaka joj je vrela.

Setim se da upotrebim noge. Pridržavam joj spavaćicu između šake i zadnjeg dela njenih kolena. Ne znam kakva bi joj koža bila na dodir na tom mestu. Bojim se onoga što je ispod spavaćice – modrice, mrlje, rupe. Ima modrice, meke mrlje... jel' ta mesta trule? Dok se podižem,

ona pruža drugu ruku i prema onoj kojom me drži oko vrata, i zgrabi jednu šaku drugom. Nije toliko teška koliko sam mislio da će biti. Nije ni tako mršava koliko sam se plašio da će biti. Zakoračim iza stolice pored kauča. Jednom sam ih oboje video, i majku i oca, na kauču, kako tu sede. Uputim se kroz hodnik prema garaži. Beonjače su joj žute.

– Nemoj da udarim glavom.

– Nećeš.

– Nemoj.

– Neću.

Prolazimo prva vrata. Drvena lajsna krcne.

– Jao!

– Izvini.

– Jaaaaoooo.

– Izvini, izvini, izvini. Jesi li dobro?

– Mmmmm.

– Izvini.

Vrata garaže su otvorena. Vazduh u garaži se ledi. Ona uvlači glavu među ramena i ja prolazim. Pomislim na medeni mesec, na prag. Ona je trudna. Ona je napumpana mlada. Tumor je balon. Tumor je plod, prazna tikva. Lakša je nego što sam mislio da će biti. Očekivao sam da tumor dodaje na težini. Tumor je veliki i okrugao. Nosi pantalone preko njega, nosila je pantalone preko njega, one s elastičnom trakom, poslednji put kad je nosila pantalone, pre spavaćica. Ali je lagana. Taj tumor je neki lagan tumor, prazan, balon. Taj tumor je istrulelo voće, posivelih ivica. Ili neki roj insekata, nešto što truli, nešto crno i živo, s maljavim rubovima. Nešto sa očima. Pauk. Taran-tula, s nogama okrenutim ka spolja, metastaziran. Balon prekriven zemljom. Ta boja je boja zemlje. Ili još crnija, sjajnija. Kavijar. Po boji je kao kavijar, a i po obliku i po sastavu. Kasno je rodila Tofea. Imala je četrdeset dve godine. Tokom trudnoće se molila u crkvi svakog dana. Kad je bila spremna, isekli su joj stomak da ga izvade, ali on je bio dobro, savršeno.

Zakoračim u garažu i ona pljune. To je šuman, grgoljav zvuk. Nema ni peškir ni posudu u obliku polumeseca. Zelena tečnost joj klizi niz

bradu i pada na spavaćicu. Stiže drugi talas, ali ona drži usta zatvorena, obrazi su joj naduveni. Po licu ima zelene tečnosti.

Otvaraju se vrata automobila i ja prvo krenem s njenom glavom napred. Ona skupi ramena, pokušavajući da se skupi da bi lakše stala. Prebacim se s noge na nogu, uhvatim je malo bolje. Krećem se kao u usporenom filmu. Jedva da se krećem. Ona je vaza, lutka. Džinovska vaza. Džinovsko voće. Povrće koje osvaja plakete. Provlačim je kroz vrata. Nagnem se i spustim je na sedište. Iznenada liči na devojčicu u spavaćici, stidljivo je povlači da pokrije noge. Namešta jastuk na vratima, sebi iza leđa, i nasloni se na njega.

Kad se namestila, dohvati peškir s poda kola i prinese ga ustima pa pljune u njega i obriše bradu.

– Hvala ti – kaže.

Zatvorim vrata i sednem na suvozačko sedište da sačekam. Bet stiže s Tofeom, obučenim u zimski kaput i s rukavicama. Bet otvara gepek i Tofe se penje unutra.

– Zdravo, dušo – kaže mama, zabacujući glavu i podižući pogled ka njemu.

– Zdravo – kaže Tofe.

Bet ulazi na vozačko sedište, okreće se i pljesne rukama.

– Idemo na ekskurziju!

Trebalo je da vidite očevu službu. Ljudi su dolazili, nastavnici trećeg razreda, majčini prijatelji, nekoliko ljudi iz očeve kancelarije, niko ih nije poznavao, roditelji naših drugova, svi natrontani, hukćući sebi u bradu, očiju staklastih od zime, otrešajući sneg s nogu na otirač. Bila je treća nedelja novembra i mraz je stigao rano, putevi su bili zaleđeni kako godinama nisu.

Svi gosti su izgledali potreseno. Svi su znali da je majka bolesna, očekivali su ovako nešto od *nje*, ali ovo, ovo je s njegove strane bilo baš iznenađenje. Niko nije znao šta da radi, šta da kaže. Nije ga baš mnogo ljudi znalo – nije se mnogo družio, bar ne sa ljudima u gradu, održavao je svega nekoliko prijateljstava – ali znali su moju majku, i mora da su se osećali kao da su bili na službi muža nekog duha.